

**MINISTERUL EDUCAȚIEI,
CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI**

ISTORIE

Programa școlară
pentru programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior

Aprobată prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului

nr.

București, 2011

NOTĂ DE FUNDAMENTARE **a programei școlare pentru disciplina *Istorie*,** **în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior**

- *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC)* conturează o paradigmă educațională în care domeniile academice tradiționale sunt abordate din perspectiva a patru sintagme-cheie: un **curriculum flexibil și centrat pe competențele necesare dezvoltării personale și economiei cunoașterii**.

În acest context, setul de principii în baza cărora se organizează programul „A doua șansă” pentru învățământul secundar inferior, ca expresie a idealului educațional umanist, precizează că scopul educației înseamnă *a învăța să fii, a învăța să știi, a învăța să faci și a învăța regulile conviețuirii, adică a învăța să trăiești împreună cu ceilalți*.

1. Importanța disciplinei *Istorie* în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior

Disciplina *Istorie* este abordată din perspectiva *Recomandărilor 1283/1996 și 15/2001* ale Consiliului Europei, cu privire la învățarea istoriei în Europa și la predarea istoriei în Europa secolului XXI.

Disciplina *Istorie* face parte din aria curriculară *Om și Societate* și contribuie la dezvoltarea competențelor-cheie, care reprezintă acea combinație specifică de cunoștințe, abilități și atitudini adecvate contextului, de care are nevoie fiecare individ pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru cetățenia activă, pentru incluziunea socială și pentru angajarea pe piața muncii. Contribuția disciplinei *Istorie* la formarea competențelor-cheie are în vedere:

- dezvoltarea competențelor de comunicare;
- educarea competențelor civice și de relaționare interpersonală;
- educarea sensibilității față de cultură și valori;
- formarea pentru învățarea pe parcursul întregii vieți.

În cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, pornind de la premisele că:

- acest curriculum se adresează unui grup țintă cu alte caracteristici decât cel din sistemul educațional tradițional;
- specificul învățării adulților presupune un program de educație diferențiată, în care se valorifică experiența de cunoaștere anterioară, formală și informală, a adultului care învață;
- timpul de învățare este redus în raport cu timpul elevului din învățământul tradițional;
- poziția disciplinei se definește în raport cu competențele-cheie asumate, prin competențele generale și cele specifice, de către celelalte discipline din aria curriculară *Om și societate*;
- competențele civice și sociale înzestreză individul pentru a participa în mod activ la viața civilă, bazându-se pe cunoașterea conceptelor și structurilor sociale și politice și pe angajarea la participare democratică și activă.

Studierea disciplinei *Istorie* se realizează într-un număr de trei module, a căror filosofie se dezvoltă în jurul următoarelor probleme-cheie:

- identitate individuală – locală – națională – europeană – universală;

- societate interculturală (comunicare, dialog intercultural, interetnic, cooperare, cunoaștere, recunoașterea și acceptarea diferențelor, perspective multiple);
- raționamente sociale (gândire critică, comparație, construirea de sinteze, explicații cauzale, raționamente inductive și deductive, analiza cantitativă).

Istoria este o disciplină de Trunchi Comun, care are alocat, în planurile cadru, un număr de 135 de ore, respectiv câte 45 de ore, repartizate echilibrat pentru fiecare modul. Cele 45 de ore sunt distribuite, în cadrul fiecărui modul, astfel: 30 de ore de predare-învățare-evaluare și 15 ore la dispoziția profesorului.

2. Principii de elaborare a programei disciplinei *Istorie*

Grupul de elevi din cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior este format din persoane (adolescenți și adulți) care au abandonat la un moment dat școala, fără a-și finaliza învățământul obligatoriu, care nu au o calificare profesională sau care doresc să obțină o nouă calificare.

În elaborarea programei am pornit de la competențele generale (CG) ale programelor de gimnaziu pentru disciplina *Istorie*, precum și de la competențele generale ale programei de *Istorie pentru clasele a IX-a și a X-a, ciclul inferior al liceului, filiera tehnologică*. De asemenea, programa revizuită respectă principiile și structura curriculumului pentru educația de bază, aprobat prin ordinul M.Ed.C. nr. 5735/2005.

Modificările intervenite în organizarea învățământului preuniversitar prin transformarea școlii de arte și meserii în liceu tehnologic au impus modificări și în programele școlare ale programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, în sensul reconsiderării competențelor generale și specifice și adaptării conținutului noțional corespunzător noii realități. Aceste condiționări determină existența unor elemente comune și specifice pentru curriculumul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior față de curriculumul național aplicat în învățământul obligatoriu.

Principiile fundamentale care au orientat elaborarea programei sunt:

- *principiul organizării modulare* – din această perspectivă, fiecare dintre cele trei module reprezintă un set coerent, autonom și explicit de competențe de învățare (competențe specifice derivate dintr-o competență generală), a căror formulare pornește de la premisa că programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior presupune un model de progresie în învățare non-liniar;
- *principiul racordării la social* – care presupune un curriculum conceput să ofere o inserție socio-profesională optimă și în acord cu valori etice și estetice pozitive, precum și adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să fie corelate competențele și conținuturile cu nevoile reale și imediate ale elevilor;
- *principiul funcționalității* – care vizează racordarea disciplinei la particularitățile grupului de elevi, precum și diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la specificul vârstei elevilor din programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior;
- *principiul compatibilizării* cu programele școlare din învățământul obligatoriu;
- *principiul învățării contextualizate* – prin centrarea demersului didactic pe experiențele de învățare nonformală ale elevilor;
- *principiul abordării disciplinare din perspective multiple;*
- *principiul promovării educației pentru dezvoltare durabilă;*
- *principiul valorizării identității de gen, etnice și culturale.*

3. Valori și atitudini în programa disciplinei *Istorie*

- relaționare pozitivă cu ceilalți;
- atitudine proactivă în viața personală și în cea socială;
- asumarea unui set de valori personale, care să confere identitate persoanei;
- gândire critică, flexibilă și prospectivă;
- asumarea învățării pe parcursul întregii vieți, ca expresie a dezvoltării durabile;
- valorizarea creativității ca resursă de dezvoltare personală și comunitară;
- acceptarea diversității de opțiuni în viața privată și în cea publică, a diversității etnice, sociale, culturale, religioase etc.;
- asumarea dialogului și a comunicării interculturale;
- respectul între genuri, generații și culturi.

4. Particularități ale programei la disciplina *Istorie*

- În cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, disciplinele sunt împachetate modular, fiind constituite din unul sau mai multe module; astfel, disciplina *Istorie* este repartizată în trei module autonome; există câte o programă școlară pentru fiecare modul; programa modulelor disciplinei *Istorie* respectă formal structura programelor școlare în vigoare.
- Fiecărui modul din cadrul disciplinei *Istorie* i s-a atribuit un titlu sugestiv: *Orientarea în timp și spațiu istoric, Acțiune și decizie umană în istorie și Atitudini și valori culturale în istorie*. Cele trei module exprimă opțiunea „Domeniilor de conținut” din programele de *Istorie* din ciclul superior al liceului, care asigură, în structura modulară propusă, înțelegerea domeniilor de cunoaștere specifice istoriei.
- Pornind de la principiul organizării modulare, fiecare programă de modul conține o competență generală, din care sunt derivate competențe specifice.
- Ordinea studierii modulelor este flexibilă și adaptabilă la caracteristicile grupului sau ale fiecărui individ care studiază *Istoria*.
- Studiarea modulelor oferă posibilitatea corelării cu programele propuse de celelalte discipline din aria curriculară *Om și societate*.
- Organizarea conținuturilor nu respectă întotdeauna criteriul cronologic, ci pe cel al adecvării la competențele generale și la cele specifice.
- Programa școlară este proiectată într-o perspectivă inter- și transdisciplinară, în jurul competențelor generale comune disciplinelor educației de bază; astfel, nu există o identitate absolută între competențele generale ale disciplinei *Istorie* la învățământul de masă și competențele generale ale acestei discipline în programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior; formarea competențelor generale ale disciplinei *Istorie* este însă vizată în integralitatea ei atât în cadrul programei școlare, cât și a programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior.
- Programa școlară pentru *Istorie* cuprinde un număr de trei competențe generale care urmează a fi formate/ dezvoltate. Dezvoltarea fiecărei competențe generale se realizează, cu precădere, în cadrul unui modul, dar ea este exersată în cadrul tuturor modulelor propuse. Această abordare permite exersarea competențelor la discipline diferite, existând astfel o comunicare intermodulară, bazată însă și pe pre-achizițiile participantului (experiența de viață, cunoștințele, deprinderile sale etc.).
- Deși timpul alocat disciplinei *Istorie* este mult redus comparativ cu timpul alocat în învățământul obligatoriu, finalitatea disciplinară va fi atinsă prin construcția demersului didactic și centrarea pe competențe; utilizarea eficientă a timpului alocat parcurgerii modulelor, abordarea conținuturilor propuse din perspectiva caracterului practic-aplicativ și funcțional al acestora, învățarea prin investigare și rezolvare de probleme practice/ situații problemă sunt elemente-cheie în vederea atingerii

finalității disciplinei *Istorie*.

- Valorile și atitudinile precizate în programele școlare din curriculumul național se regăsesc ca listă specifică, dar sunt, în același timp, încorporate atât sub formă de competențe specifice, cât și în întreg demersul didactic sugerat.
- Programa disciplinei *Istorie* este axată pe competențele generale care vor fi formate/dezvoltate tânărului/ adultului ca urmare a participării la activități de învățare prin cooperare, în grupe, în contexte reale și cu sarcini și teme care răspund intereselor și nevoilor acestuia.
- Programa pentru *Istorie* este susținută de materiale educaționale suport: ghidul elevului, ghidul profesorului și ghidul de evaluare pentru fiecare modul.
- Selectarea și ordonarea conținuturilor s-a realizat având în vedere relevanța lor pentru traseul educațional al grupului de elevi.
- Experiența de viață acumulată de elevii participanți în program constituie o resursă în procesul de învățare; elevii învață integrând noile achiziții în experiența proprie.
- Diversitatea individuală a elevilor, culturală sau de orice altă natură, se consideră resursă în învățare.
- Curriculumul la decizia școlii (CDS), alocat modulelor disciplinei *Istorie* sub forma orelor la dispoziția profesorului, susține abordarea diferențiată a procesului de învățare și contribuie la creșterea încrederii elevilor în forțele proprii.
- Programa școlară pentru *Istorie* are asociate standarde de performanță.
- La finalul fiecărui modul se realizează evaluarea competenței generale a modulului prin evaluarea tuturor competențelor specifice.

5. Structura programei școlare a disciplinei *Istorie* în cadrul programului „A doua șansă” pentru învățământul secundar inferior

Programa pentru disciplina *Istorie*, la fel ca și celelalte programe școlare din cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, are următoarea structură:

- **NOTA DE FUNDAMENTARE** – prezintă legislația specifică, europeană și națională, care a stat la baza elaborării programei; subliniază importanța disciplinei, principiile și valorile fundamentale, precum și particularitățile acesteia în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior.
- **PAGINA DE PREZENTARE A MODULELOR DISCIPLINEI** – prezintă toate modulele incluse în cadrul disciplinei, numărul și titlul sugestiv atribuit fiecărui modul, precum și competența generală asociată modulului; competențele generale formulate au un grad accentuat de generalitate și complexitate, sunt derivate într-un număr de competențe specifice integrate, care permit o evaluare obiectivă și conferă flexibilitate învățării.
- **PROGRAMA ȘCOLARĂ A MODULELOR DISCIPLINEI** – o particularitate a programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior este organizarea în module autonome; de aceea, programa școlară propriu-zisă este elaborată pentru fiecare modul al disciplinei în parte;

Programa de modul are următoarea structură:

- A. **Nota de prezentare a modului** – prezintă rolul modului și statutul specific al acestuia în cadrul disciplinei/ contribuția modului la atingerea competențelor disciplinei;
- B. **Competența generală, competențe specifice și conținuturile modului** – se enunță competența generală a modului, urmată de un tabel care conține competențele specifice, însoțite de conținuturile noționale corespunzătoare; pentru dezvoltarea fiecărei competențe specifice au fost selectate cele mai relevante conținuturi;
- C. **Sugestii metodologice** – orientează proiectarea demersului didactic în concordanță cu specificul disciplinei în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior;
- √ **Sugestii privind activitățile de învățare** – se referă la strategii didactice participative centrate pe elev și pe ce va trebui să știe să facă acesta la sfârșitul fiecărui modul. Metodele de predare-învățare respectă principiul *centrării învățării pe individ* și conduc la *dezvoltarea deprinderilor și competențelor integratoare, transferabile*, utile individului atât în viața școlară, cât și în cea socio-profesională sau familială. Este recomandată respectarea unor *principii esențiale* pentru succesul dezvoltării competențelor elevilor:
- respect pentru diversitatea opiniilor;
 - nonjudecare și încurajarea permanentă a elevilor;
 - stimularea dinamicii de grup și a implicării tuturor elevilor;
 - creativitate în abordarea conținuturilor și în utilizarea metodelor de predare/ învățare/ evaluare;
 - deschidere pentru nevoile diferite și speciale ale elevilor;
 - interes pentru dezvoltarea personală a elevilor;
 - valorizarea parteneriatelor cu membri ai societății civile.
- √ **Sugestii privind evaluarea** – sunt descrise formele de evaluare specifice programului: evaluarea inițială, curentă și evaluarea finală de modul; evaluarea (diagnostică, formativă și sumativă) se realizează în vederea aprecierii/ măsurării competențelor dobândite anterior sau pe parcursul programului, pe căi formale, nonformale și informale, prin raportarea la standardele de performanță stabilite.
- D. **Bibliografia specifică modului** – precizează repere bibliografice specifice modului; conține titluri de didactică a disciplinei, adrese web ale unor site-uri care conțin resurse utile în construirea demersului didactic.

• **STANDARDE DE PERFORMANȚĂ**

Standardele de performanță pentru fiecare disciplină:

- reprezintă criteriile de evaluare a calității procesului de învățare;
- constituie specificări vizând cunoștințele, competențele și comportamentele dobândite de elevi prin studiul disciplinei;
- sunt exprimate simplu, sintetic și inteligibil pentru toți agenții educaționali și reprezintă baza de plecare pentru elaborarea standardelor de evaluare, respectiv a criteriilor de notare;
- sunt relevante din punctul de vedere al motivării elevului pentru învățare și conțin specificații pentru nivelul minimal și superior de performanță.

• **BIBLIOGRAFIA GENERALĂ PENTRU SUSȚINEREA DEMERSULUI DIDACTIC**

- sugerează repere bibliografice pentru susținerea demersului didactic; conține atât titluri de didactică și de pedagogie generală, cât și documente, acte normative, adrese web ale unor site-uri care conțin resurse utile în construirea demersului didactic.

ISTORIE

MODULUL 1: *Orientarea în timp și spațiu istoric*

Competența generală: *Reprezentarea timpului și a spațiului în istorie*

MODULUL 2: *Acțiune și decizie umană în istorie*

Competența generală: *Investigarea faptelor și proceselor istorice*

MODULUL 3: *Atitudini și valori culturale în istorie*

Competența generală: *Formularea de aprecieri în raport cu diferite mijloace și forme de expresie artistică*

MODULUL 1: *Orientarea în timp și spațiu istoric*

A. NOTĂ DE PREZENTARE A MODULULUI

Modulul *Orientarea în timp și spațiu istoric* își propune să dezvolte competențele funcționale de bază în zona orientării spațiale și temporale specifice istoriei și deschiderea către aplicarea acestor competențe în viața cotidiană. De asemenea, modulul propune abordarea limbajului istoric de specialitate și a surselor istorice din perspectiva timpului și a spațiului istoric.

În contextul disciplinei, competențele specifice propuse în cadrul modulului fac parte din domeniul achizițiilor care permit învățarea autonomă pe parcursul întregii vieți. De asemenea, competențele specifice permit transferuri transdisciplinare în stare să contribuie la realizarea profilului de formare a absolventului din acest program.

Din punctul de vedere al conținuturilor asociate competențelor specifice, acest modul oferă:

- posibilitatea reconstituirii modului simbolic de reprezentare și măsurare a timpului și spațiului;
- principalele reguli acceptate în domeniul măsurării timpului și spațiului;
- posibilitatea dezvoltării unei viziuni de ansamblu asupra modului în care oamenii au perceput spațiul și timpul de-a lungul istoriei;
- umanizarea spațiului și a timpului a dat naștere civilizațiilor;
- evaluarea raportului dintre eveniment și proces istoric;
- adecvarea limbajului de specialitate în raport cu timpul, spațiul, evenimentul sau procesul istoric studiat;
- posibilitatea evaluării relației dintre timp, spațiu, limbaj, precum și sursele și izvoarele istorice;
- observarea relației dintre om și mediul geografic;
- imaginea evoluției mijloacelor de transport și a consecințelor dezvoltării acestora;
- imaginea descoperirilor geografice și a consecințelor acestora;
- posibilitatea abordării relațiilor umane din perspectiva „imaginii celuilalt“;
- perspective multiple asupra unor evenimente și procese istorice;
- posibilitatea utilizării educației pentru acceptarea diversității și a interculturalității.

B. COMPETENȚA GENERALĂ: *Reprezentarea timpului și a spațiului în istorie*

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Ordonarea pe criteriul cronologic a evenimentelor personale/ evenimentelor istorice;	Măsurarea timpului <i>Probleme de atins:</i> măsurarea simbolică a timpului; cronologia; timp și limbaj istoric de specialitate.
1.2. Selectarea termenilor istorici adecvați pentru prezentarea unui subiect;	
1.3. Raportarea personală la duratele variate ale timpului și la mediul geografic;	Duratele timpului istoric <i>Probleme de atins:</i> eveniment și proces istoric; „durata scurtă“; „durata lungă“; epoci istorice.
1.4. Explorarea spațiului de cultură și civilizație;	Geografie istorică <i>Probleme de atins:</i> plante de civilizație; calamități și epidemii în viața oamenilor; spații culturale și de civilizație; fundamente istorice ale spațiului cultural și de civilizație europeană; simboluri sociale.
1.5. Utilizarea informațiilor oferite de surse istorice.	Lumea cunoscută <i>Probleme de atins:</i> lumea cunoscută de-a lungul istoriei; organizarea spațiului; așezări; transporturi; călătorii; descoperiri geografice.

C. SUGESTII METODOLOGICE

Aplicarea curriculumului pentru *Istorie* din programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior presupune abordarea acestei discipline din trei perspective:

1. Utilizarea noilor abordări în didactica istoriei, punându-se accent pe promovarea unui demers didactic integrativ, critic și autoreflexiv; abordarea istoriei mentalităților, a problemelor privind „imaginea celuilalt”, a istoriei orale; educația pentru acceptarea diversității, a existenței perspectivelor multiple asupra istoriei, a demersului intercultural;
2. Centrarea demersului didactic asupra celui care învață, ceea ce presupune: prioritate absolută acordată procesului de învățare și intereselor celui care învață; orientarea demersului didactic pe formarea și dezvoltarea competențelor funcționale de bază; utilizarea cu precădere a metodelor de învățare activă;
3. Acceptarea unor noi roluri ale profesorului: creator de situații de învățare, consilier (încurajează parcursurile individuale de învățare, susține dezvoltarea aptitudinilor personale), moderator, partener și colaborator al celui care învață, evaluator;
 - Programa oferă posibilitatea organizării flexibile a învățării, atât din perspectiva competențelor specifice care urmează să fie dobândite de către elevi, cât și din perspectiva conținuturilor.
 - Recomandăm ca instruirea să se realizeze în câte 2 ore consecutive, în funcție de posibilitățile școlii.
 - Conținuturile sunt asociate unei competențe sau unui set de competențe specifice, ceea ce sugerează concentrarea demersului didactic asupra dobândirii de către elevi a competențelor respective și nu asupra învățării conținuturilor. Competențele specifice pot fi formate/ dezvoltate prin oricare din conținuturile asociate.
 - Ordinea temelor propuse de programă este relevantă doar în măsura în care conținuturile servesc dobândirea/ dezvoltarea unei competențe. Altfel, conținuturile și problemele de atins pot fi abordate în funcție de opțiunile didactice ale profesorului și de condițiile concrete în care se desfășoară demersul didactic respectiv.

√ Sugestii privind activitățile de învățare

Rolul central în predarea-învățarea conținuturilor îl are formarea/ dobândirea/ dezvoltarea competențelor specifice enunțate de programă, precum și dezvoltarea curiozității, a spiritului de cercetare independentă, a autonomiei personale în studiul istoriei.

Elevii vor fi implicați într-o abordare activă a subiectelor și temelor propuse, în asumarea rezultatelor propriilor investigații, în comunicarea pozitivă cu grupul din care fac parte.

Lista de activități de învățare de mai jos are titlu de exemplu și poate fi îmbogățită în activitatea curentă cu alte tipuri de activități de învățare:

- alcătuirea unui jurnal personal/ jurnal al clasei;
- alcătuirea arborelui genealogic al familiei;
- ordonarea cronologică a unor imagini reprezentând evenimente din viața personală/ evenimente istorice;
- exerciții de alcătuire a axelor/ tabelelor cronologice; interpretarea informațiilor oferite de axe/ tabele cronologice;
- exerciții de încadrare a evenimentelor într-o unitate de timp (deceniu, secol, mileniu);
- exerciții de exprimare grafică (în scris) a unităților de timp;
- compararea duratei evenimentelor și proceselor istorice;
- lectura unor texte care ilustrează legătura dintre om (ocupații, locuințe, obiceiuri) și mediul în care trăiește;
- descrierea de imagini care ilustrează locuri, preocupări ale oamenilor, construcții;
- alcătuirea unui portofoliu pe tema modului de organizare și parcurgere a spațiului (așezări, călătorii, mijloace de transport);

- exerciții de lectură a hărților;
- compararea hărților istorice;
- exerciții de completare a hărților cu elemente de civilizație și cultură.

√ **Sugestii privind evaluarea**

Evaluarea acestui modul are ca scop identificarea nivelului de dobândire a competențelor specifice de către fiecare elev. Se recomandă utilizarea unor metode și instrumente complementare de evaluare: autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului celor care învață, proiectul, portofoliul. Evaluarea elevilor trebuie să aibă în vedere atât nivelul de dobândire a competențelor specifice, cât și modul în care aceștia se raportează la activitatea de învățare prin atitudinile și comportamentele exprimate. Profesorii vor comunica permanent criteriile și procedurile de evaluare.

Evaluarea achizițiilor cognitive, care implică studiul faptelor/ proceselor istorice (politice, economice, culturale, ideologice, militare, precum și a imaginii societății în diferite perioade), a personalităților, instituțiilor, popoarelor/ națiunilor, se va face avându-se în vedere:

- *contextul*: timp, spațiu, cauze, premise/ factori interni și externi;
- *caracteristicile fenomenului*: definire, aspecte ale desfășurării, instituții, atribuții, prevederi relaționate pe verticală și pe orizontală, forțe politice/ sociale/ grupuri/ personalități;
- *semnificațiile și impactul*: însemnătate, consecințe imediate și de perspectivă;
- *perspectivele multiple*.

Evaluarea de modul presupune evaluarea competenței generale a modului prin evaluarea fiecărei competențe specifice pe baza unor standarde de evaluare. Se recomandă ca fiecare competență specifică să fie evaluată din perspectiva unei grile care descrie gradual performanța elevului.

D. BIBLIOGRAFIA SPECIFICĂ MODULULUI

1. Ariès, Ph., *Timpul istoriei*, Editura Meridiane, București, 1997.
2. *Atlasul marilor descoperiri geografice*, Editura Litera, București, 2006.
3. Braudel, Fernand, *Gramatica civilizațiilor*, Editura Meridiane, București, 1994.
4. Braudel, Fernand, *Mediterraneană și lumea mediteraneană în epoca lui Filip al II-lea*, Editura Meridiane, București, 1986.
5. Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985 (vol. 1), 1987 (vol. 2).
6. Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, Editura Humanitas, București, 2005.
7. Frobenius, Leo, *Cultura Africii*, Editura Meridiane, București, 1982.
8. Gernet, J., *Lumea chineză*, Editura Meridiane, București, 1985.
9. Goldenberg, S., Belu, S., *Epoca marilor descoperiri geografice*, Editura Humanitas, București, 2002.
10. Tocqueville, Alexis de, *Despre democrație în America*, Editura Humanitas, București, 1995.

MODULUL 2: *Acțiune și decizie umană în istorie*

A. NOTĂ DE PREZENTARE A MODULULUI

Modulul *Acțiune și decizie umană în istorie* își propune să formeze și să dezvolte competențe funcționale relative la domeniul comunicării, al utilizării surselor istorice și al investigației asupra faptelor și proceselor istorice.

Abilitățile de comunicare și folosirea unui limbaj adecvat sunt esențiale în contextul în care relațiile sociale sunt fundamentate pe receptarea și transmiterea de mesaje.

Înțelegerea corectă a conținutului unui mesaj, recepționarea și prelucrarea informației esențiale, precum și formularea și transmiterea unor mesaje orale sau scrise fac parte din arsenalul de deprinderi sociale pe care istoria le formează și le educă în mod prioritar. Fie că sunt provenite din mass-media, din zona de interes profesional, din zona politicului sau din viața cotidiană privată, mesajele pot fi utilizate și exploatate eficient doar în condițiile în care vocabularul social, civic și al relațiilor interpersonale este relativ bine stăpânit.

Sursele istorice fac parte din oferta educativă a istoriei, care atinge domeniile gândirii critice, reflexiei personale și educației permanente a celui care învață. Abordarea surselor istorice este similară cu abordarea surselor de informare pe care le avem astăzi la îndemână. Cantitatea de informație, calitatea acesteia, modul în care este manipulată informația, calitatea surselor de informare sunt provocări ale vieții cotidiene. Controlul și exploatarea informației sunt termenii în care se joacă echilibrul puterii de azi.

Investigarea faptelor și proceselor istorice este un prilej de educare eficientă a spiritului întreprinzător, a spiritului de cercetare, nu doar a trecutului, a capacității de observare a cauzelor sau consecințelor evenimentelor, a continuității sau a schimbării în istorie, dar și în viața cotidiană.

Din punctul de vedere al conținuturilor de studiat, modulul *Acțiune și decizie umană în istorie* propune câteva teme considerate ilustrative pentru formarea și dezvoltarea competențelor specifice la care sunt asociate conținuturile. Enunțarea acestora poate susține demersul istoric în sensul observării perspectivelor multiple, al diversității, al interculturalității și al educației pentru valori și atitudini. De asemenea, oferă deschideri către subiecte adiacente, către investigație individuală, către lectura istorică.

Toate conținuturile sunt abordate din perspectiva acțiunii și deciziei umane în contextul în care omul este responsabil de crearea evenimentelor istorice, ca și de conservarea și transmiterea lor. Modulul este o provocare la asumarea deciziei și a responsabilității față de faptele proprii și față de implicațiile și consecințele acestora asupra celorlalți.

B. COMPETENȚA GENERALĂ: *Investigarea faptelor și proceselor istorice*

COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI
2.1. Descrierea unor evenimente, procese istorice, rolul unor personalități în istorie	<p>Civilizația greacă <i>Probleme de atins:</i> democrația ateniană; Pericle; educația și cultura greacă.</p> <p>Lumea romană <i>Probleme de atins:</i> fondarea Romei; războaiele punice; Imperiul roman în timpul lui Traian, decăderea Romei.</p>
2.2. Identificarea perspectivelor multiple asupra unui subiect istoric prin studiul surselor istorice diferite	<p>Etnogeneza europeană <i>Probleme de atins:</i> formarea popoarelor europene; etnogeneza românească.</p>
2.3. Identificarea cauzelor și consecințelor unui eveniment, proces istoric	<p>Centralizarea politică a statelor în evul mediu <i>Probleme de atins:</i> formarea statelor medievale în spațiul românesc.</p>
2.4. Identificarea continuității și schimbării în istorie ca rezultat al deciziei și acțiunii umane, ca expresie a unei atitudini civice	<p>De la statul absolutist la statul modern <i>Probleme de atins:</i> absolutismul în timpul lui Ludovic al XIV-lea; revoluția americană și „Părinții fondatori”; revoluția franceză; Napoleon Bonaparte.</p>
2.5. Investigarea unui eveniment/ proces istoric cu ajutorul unor surse istorice provenite dintr-o varietate de mijloace de informare	<p>Războaiele mondiale în secolul XX <i>Probleme de atins:</i> cauzele războaielor; alianțe politico-militare; Holocaustul; România și cele două războaie mondiale; consecințele războaielor.</p> <p>Căderea comunismului <i>Probleme de atins:</i> regimuri politice comuniste după 1945; contextul relațiilor internaționale; anul 1989 în istoria Europei; evoluția fostelor state din blocul comunist după 1990.</p> <p>Globalizarea <i>Probleme de atins:</i> epoca istoriei recente; factori și consecințe ale globalizării; viața cotidiană; drepturile omului; minoritățile.</p>

C. SUGESTII METODOLOGICE

Aplicarea curriculumului pentru *Istorie* din programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior presupune abordarea disciplinei *Istorie* – Modulul 2, *Acțiune și decizie umană în istorie* – din perspectiva cunoașterii de tip procedural. Aceasta permite asimilarea de noi informații și operarea cu acestea, iar nu simple acumulări de cunoștințe. Modul de concepere a situațiilor de învățare solicită organizarea demersului didactic astfel încât acesta:

- a. să fie relevant pentru nevoile persoanei care învață, așa cum și le identifică aceasta și să o angajeze activ în propriile alegeri privind învățarea;
- b. să fie variat și cu accent pe nevoia de a folosi metode de învățare activă și experiențială; în acest sens, este necesară căutarea oportunităților de dezvoltare sau de punere în practică a competențelor în situații complexe din lumea reală;
- c. să fie motivant prin oferirea constantă de feedback pozitiv.

Este recomandabilă abordarea conținuturilor în ordine cronologică, astfel încât să se faciliteze o viziune longitudinală asupra istoriei. De asemenea, este preferabilă utilizarea conținuturilor ca elemente de cunoaștere cu titlu de model în procesul de formare a competențelor specifice asociate fiecărui conținut.

Titlul programei sugerează o perspectivă în care analiza, decizia, acțiunea umană, consecințele și efectele acesteia asupra propriei persoane și asupra celorlalți sunt linii de forță ale demersului didactic al acestui modul.

Abordarea transdisciplinară a conținuturilor și orientarea către crearea unui model mental bazat pe transfer și integralizare determină succesul în viața personală și socială a elevilor. Din această perspectivă, este necesară explorarea și exploatarea informației factuale, relaționarea cu mediul și cu contextele din viața reală, rezolvarea de probleme, acțiunea eficientă și decizia, formarea deprinderilor de acțiune rațională, de proiecție și conducere a schimbării sociale.

√ Sugestii privind activitățile de învățare

Lista de activități de învățare de mai jos are titlu de exemplu și poate fi îmbogățită în activitatea curentă cu alte tipuri de activități de învățare:

- identificarea informației oferită de o sursă istorică, folosind întrebările ajutătoare;
- utilizarea informației istorice pentru elaborarea unor texte de prezentare a unor evenimente;
- colecționarea de fotografii, afișe, articole de presă cu privire la evenimente, personalități, spații istorice;
- relatarea desfășurării unui eveniment/ proces istoric;
- realizarea de portofolii tematice;
- elaborarea unor eseuri pe o temă dată;
- realizarea unui inventar de motivații ale acțiunii umane de-a lungul istoriei;
- exerciții de lectură a surselor istorice care prezintă cauze/ consecințe ale unui eveniment/ proces istoric;
- compararea unor evenimente/ procese istorice asemănătoare;
- compararea unor cauze asemănătoare care au produs evenimente istorice diferite;
- compararea unor consecințe asemănătoare, rezultat al acțiunii unor cauze diferite;
- alcătuirea de liste care înregistrează elemente de schimbare sau continuitate produse în urma unui eveniment/ proces istoric;
- identificarea aspectelor vizibile ale continuității sau schimbărilor în istorie;
- realizarea unui reportaj/ interviu despre evenimente sau personalități implicate în evenimente istorice contemporane;

- redactarea unei lucrări pe baza surselor istorice;
- realizarea unei sinteze după un plan dat.

√ Sugestii privind evaluarea

Evaluarea acestui modul are ca scop identificarea nivelului de dobândire a competențelor specifice de către fiecare elev.

Se recomandă o evaluare de tip formativ, care:

- acceptă „nereușitele“ elevului, considerându-le momente în rezolvarea unei probleme;
- intervine în timpul fiecărei sarcini de învățare;
- ajută elevul și profesorul să determine mai bine achizițiile necesare pentru a aborda sarcina următoare, într-un ansamblu secvențial;
- asigură o reglare a proceselor de formare a elevului;
- îndrumă elevul în surmontarea dificultăților de învățare;
- este continuă, analitică, centrată mai mult pe cel ce învață decât pe produsul finit.

Evaluarea elevilor trebuie să aibă în vedere atât nivelul de dobândire a competențelor specifice, cât și modul în care aceștia se raportează la activitatea de învățare prin atitudinile și comportamentele exprimate. Profesorii vor comunica permanent criteriile și procedurile de evaluare.

Evaluarea achizițiilor cognitive care implică studiul faptelor/ proceselor istorice (politice, economice, culturale, ideologice, militare, precum și a imaginii societății în diferite perioade), a personalităților, instituțiilor, popoarelor/ națiunilor se va face avându-se în vedere:

- *contextul*: timp, spațiu, cauze, premise/ factori interni și externi;
- *caracteristicile fenomenului*: definire, aspecte ale desfășurării, instituții, atribuții, prevederi relaționate pe verticală și pe orizontală, forțe politice/ sociale/ grupuri/ personalități;
- *semnificațiile și impactul*: însemnătate, consecințe imediate și de perspectivă;
- *perspectivele multiple*.

Evaluarea de modul presupune evaluarea competenței generale a modului prin evaluarea fiecărei competențe specifice pe baza unor standarde de evaluare. Se recomandă ca fiecare competență specifică să fie evaluată din perspectiva unei grile, care descrie gradual performanța elevului.

D. BIBLIOGRAFIA SPECIFICĂ MODULULUI

1. Bărbulescu, M., Deletant, D., Hitchins, K., Papacostea, Ș., Teodor, P., *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
2. Carpentier, J., Lebrun, F., *Istoria Europei*, Editura Humanitas, București, 1997.
3. Coulanges, Fustel de, *Cetatea antică*, Editura Meridiane, București, 1984.
4. Hobsbawm, E., *O istorie a secolului XX*, Editura Cartier, București, 1999.
5. Launay, Jacques de, *Mari decizii ale celui de-al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
6. Moțu, Iancu, *Atlas pentru istoria universală*, Editura Corint, București, 2002.
7. Murgescu, Bogdan, *România și Europa*, Editura Polirom, Iași, 2010.
8. Neculau, Adrian (coord.), *Viața cotidiană în comunism*, Editura Polirom, Iași, 2004.
9. Teodorescu, Bogdan, *Atlas de Istoria României*, Editura Corint, București, 2003.

MODULUL 3: *Atitudini și valori culturale în istorie*

A. NOTĂ DE PREZENTARE A MODULULUI

Modulul *Atitudini și valori culturale în istorie* își propune sensibilizarea față de valorile etice și estetice ale culturii și promovarea unei culturi de calitate. Competențele specifice propuse în cadrul modulului vizează achiziții și deprinderi intelectuale elementare, care contribuie la construirea unei vieți de calitate, la valorizarea experienței individuale și la promovarea unui set de valori și atitudini sociale și culturale capabile să orienteze comportamentul și cariera personală.

În acest context, competențele specifice și conținuturile asociate contribuie la:

- dezvoltarea unei atitudini pozitive față de sine și față de celălalt;
- formularea unor judecăți estetice asupra realității sociale și naturale;
- demonstrarea competenței de a susține opțiuni etice și morale;
- dobândirea unei culturi a efortului intelectual, ca expresie a dorinței de realizare personală și socială;
- dezvoltarea abilităților de comunicare în sensul descoperirii perspectivelor multiple, al acceptării diversității, al dialogului intercultural și interconfesional.

Din punct de vedere istoric, educația valorilor și atitudinilor reprezintă un subiect ce ține de preocuparea fiecărui grup social, fiecărei societăți și epoci istorice de a formula matricea unui sistem de valori care să-i confere identitate, rezistență și soliditate. Acest modul este esențial orientat în sensul educației pentru valori și atitudini etice și estetice, iar abordarea presupune un demers didactic deschis, tolerant și onest.

Pe de altă parte, există o dimensiune culturală a politicilor de dezvoltare durabilă. Ea se concretizează în păstrarea patrimoniului cultural, a creației contemporane și a diversității culturale ca o premisă a coeziunii și solidarității europene. Obiectivul strategic îl constituie încetățenirea unor practici și instrumente libere și diverse de acces la educație și cunoaștere, la tezaurul cultural al propriei națiuni și al umanității în ansamblu, la toate resursele care pot dezvolta creativitatea. Este vorba de asigurarea șansei pentru toți indivizii de a deveni producători de cultură, depășind astfel statutul de simpli consumatori de divertisment. În esență, principiile dezvoltării durabile se aplică în egală măsură patrimoniului cultural, ca și capitalului natural, fiind vorba de resurse moștenite de care trebuie să beneficieze și generațiile următoare. Întrucât avem de-a face cu resurse neregenerabile, eventuala lor irosire, din ignoranță sau neglijență, devine astfel irecuperabilă și ireversibilă.

B. COMPETENȚA GENERALĂ: Formularea de aprecieri în raport cu diferite mijloace și forme de expresie artistică

COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI
3.1. Selectarea termenilor istorici adecvați pentru prezentarea unui subiect	<p>Moștenirea culturală a Orientului antic <i>Probleme de atins:</i> Babilonul, arta egipteană.</p> <p>Cultura clasică greco-romană <i>Probleme de atins:</i> arhitectura și sculptura greacă și romană; teatrul; literatura.</p>
3.2. Identificarea perspectivelor multiple oferite de surse istorice diferite asupra unui domeniu cultural	<p>Islamul <i>Probleme de atins:</i> valori universale în doctrina islamică.</p>
3.3. Recunoașterea diferențelor dintre stilurile artistice	<p>Romanic și gotic în evul mediu <i>Probleme de atins:</i> catedrale romanice și gotice.</p> <p>Renașterea <i>Probleme de atins:</i> umanismul, arhitectura, sculptura, pictura.</p> <p>Baroc și clasicism <i>Probleme de atins:</i> arhitectura.</p>
3.4. Formularea unui mesaj cultural transmis prin diverse mijloace de expresie artistică	<p>Arta și societatea în lumea contemporană <i>Probleme de atins:</i> cultura tinerilor, arhitectura, muzica, filmul.</p>
3.5. Valorificarea pozitivă a diversității culturale și a dialogului intercultural	<p>Creștinismul <i>Probleme de atins:</i> ortodoxie, catolicism, protestantism.</p>

C. SUGESTII METODOLOGICE

Aplicarea curriculumului pentru istorie din programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior presupune abordarea disciplinei *Istorie* – Modulul 3, *Atitudini și valori culturale în istorie* – din perspectiva educației pentru valori și atitudini pozitive, precum și din perspectiva dimensiunii culturale a dezvoltării durabile.

Cheia eficienței în domeniul educației pentru valori și atitudini este pedagogia libertății. Ea reprezintă acel tip de demers didactic care generează un puternic sentiment de libertate al subiectului educației (elev, adult), prin intermediul căruia se accentuează interiorizarea unui sistem de valori și al normelor de comportament. Din perspectivă psihologică, dobândirea, recunoașterea și asumarea unui sistem de valori de către fiecare persoană creează premisa asumării responsabilității în luarea deciziilor. Orice acțiune responsabilă este de natură să activeze factorii care motivează acțiunea: încredere în sine și în ceilalți, eficiența acțiunii individuale sau de grup, satisfacția personală sau de grup.

Educația pentru dezvoltare durabilă trebuie abordată ca un demers civic, ale cărui componente principale sunt socializarea civică și formarea competențelor civice. Scopul este acela de a determina formarea comportamentului de „concetățean”, adică de a media propria

experiență socială între împlinirea personală, acțiunea publică și binele comun. În plus, demersul didactic trebuie să încurajeze găsirea echilibrului între relația dintre autonomia personală, libertate și solidaritatea civică.

Este recomandabilă abordarea conținuturilor în ordine cronologică, astfel încât să se faciliteze o viziune longitudinală asupra istoriei. Nu se exclude perspectiva studierii conținuturilor pornind de la experiențele de viață ale elevilor. Este preferabilă utilizarea conținuturilor ca elemente de cunoaștere cu titlu de model în procesul de formare a competențelor specifice asociate fiecărui conținut.

Pornind de la aprecierea intereselor, experiențelor, imaginației și așteptărilor elevilor, este necesară facilitarea participării elevilor și oferirea de contexte adecvate pentru dezvoltarea de metode de învățare proprii, pentru idei și perspective creative în abordarea culturii, pentru învățarea prin cooperare și învățarea prin experimente.

Opțiunile culturale și în domeniul valorilor trebuie însoțite de demersuri care susțin educația afectivă: recunoașterea și exprimarea sentimentelor și a emoției, gestionarea emoțiilor și menținerea echilibrului, automotivarea și interacțiunea socială și emoțională cu ceilalți.

Este recomandabilă încurajarea elevilor spre a crea viziuni și scenarii despre viitor, a căuta alternative culturale ale dezvoltării, a investiga forme de expresie artistică și a le utiliza, precum și spre a descoperi forme și mijloace de acțiune civică.

√ **Sugestii privind activitățile de învățare**

- povestirea/ repovestirea unor evenimente utilizând termeni învățați;
- alcătuirea unui portofoliu cu surse istorice diferite referitoare la un subiect;
- întocmirea de fișe care înregistrează perspective multiple asupra unui eveniment, unei personalități etc.;
- descrierea unei opere de artă;
- compararea operelor de artă și a stilurilor artistice;
- alcătuirea de portofolii cu privire la personalități, stiluri artistice, opere de artă;
- ordonarea cronologică a unor opere de artă;
- vizitarea unor monumente, biserici, catedrale, muzee;
- observarea/ comentarea unor imagini, filme, diapozitive referitoare la opere de artă;
- alcătuirea de eseuri pe o temă dată;
- realizarea unor postere cu mesaj cultural sau religios;
- dezbateră asupra unui mesaj artistic, cultural sau religios;
- argumentarea unor opțiuni etice sau estetice personale.

√ **Sugestii privind evaluarea**

Evaluarea acestui modul are ca scop identificarea nivelului de dobândire a competențelor specifice de către fiecare elev. Se recomandă utilizarea unor instrumente și metode de evaluare utilizate în educația adulților: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului celor care învață. Evaluarea elevilor trebuie să aibă în vedere atât nivelul de dobândire a competențelor specifice, cât și modul în care aceștia se raportează la activitatea de învățare prin atitudinile și comportamentele exprimate. Profesorii vor comunica permanent criteriile și procedurile de evaluare.

Evaluarea achizițiilor cognitive, care implică studiul faptelor/ proceselor istorice (politice, economice, culturale, ideologice, militare, precum și a imaginii societății în diferite perioade), a personalităților, instituțiilor, popoarelor/ națiunilor se va face avându-se în vedere:

- *contextul*: timp, spațiu, cauze, premise/ factori interni și externi;
- *caracteristicile fenomenului*: definire, aspecte ale desfășurării, instituții, atribuții, prevederi relaționate pe verticală și pe orizontală, forțe politice/ sociale/ grupuri/ personalități;
- *semnificațiile și impactul*: însemnătate, consecințe imediate și de perspectivă;
- *perspectivele multiple*.

Evaluarea de modul presupune evaluarea competenței generale a modulului prin evaluarea fiecărei competențe specifice pe baza unor standarde de evaluare. Se recomandă ca fiecare competență specifică să fie evaluată din perspectiva unei grile, care descrie gradual performanța elevului.

D. BIBLIOGRAFIA SPECIFICĂ MODULULUI

1. Duby, Georges, *Istoria sistemelor de valori*, în volumul *Evul mediu masculin*, Editura Meridiane, București, 1992.
2. * * * *Muzeul Muzeelor*, Editura Litera Internațional, București, 2009.
3. Oțetea, Andrei, *Renașterea și Reforma*, Editura Științifică, București, 1968.
4. Winckelman, J.J., *Istoria artei antice*, Editura Meridiane, București, 1985.

STANDARDE DE PERFORMANȚĂ

Standard de performanță 1: *Utilizează reprezentările timpului și ale spațiului istoric în diverse contexte*

Nivel minim de performanță: Utilizează reprezentări ale timpului și ale spațiului pentru a localiza evenimente din orizontul local al realității.

Nivel superior de performanță: Utilizează reprezentările timpului și ale spațiului în contexte istorice variate, folosind termeni istorici adecvați și surse istorice.

Standard de performanță 2: *Realizează investigații și cercetări ale unor evenimente și procese istorice, personalități, instituții*

Nivel minim de performanță: Descrie, în scris sau oral, evenimente, procese istorice, personalități istorice, instituții.

Nivel superior de performanță: Realizează o prezentare cu privire la evenimente, procese istorice, personalități, instituții, fiind capabil să precizeze cauze, consecințe, perspective multiple, elemente de continuitate și schimbare.

Standard de performanță 3: *Exprimă opinii față de formele diverse de expresie artistică înregistrate de-a lungul istoriei*

Nivel minim de performanță: Descrie un produs artistic (operă de artă plastică, muzicală, dramatică, de arhitectură, fotografică, din domeniul filmului).

Nivel superior de performanță: Construiește un produs în care formulează un mesaj cultural, ce valorifică pozitiv diversitatea și interculturalitatea.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ PENTRU SUSȚINEREA DEMERSULUI DIDACTIC

1. Căpiță, C., Căpiță, L., Stamatescu, M., *Didactica istoriei I, Program postuniversitar de conversie profesională pentru cadrele didactice din mediul rural*, M.E.C, București, 2005.
2. Căpiță, L., Căpiță, C., *Tendențe în didactica istoriei*, Editura Paralela 45, București, 2005.
3. Delors, Jacques, *Comoara lăuntrică. Raportul pentru UNESCO al Comisiei Internaționale pentru educație în sec. XXI*, Editura Polirom, Iași, 2000.
4. Felezeu, Călin, *Metodica predării istoriei*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004.
5. M.E.C., C.N.C., *Ghid metodologic pentru aplicarea programelor de istorie pentru clasele a IV-a - a VIII-a*, Editura Aramis, București, 2001.
6. M.E.C., C.N.C., *Ghid metodologic pentru aplicarea programelor școlare din aria curriculară Om și societate – învățământ liceal*, Editura Aramis, București, 2001.
7. M.E.C.T.S., *Metodologia privind organizarea procesului de învățământ în cadrul Programului „A doua șansă” pentru învățământul secundar inferior, O.M.E.C.T.S. Nr. 5248/31.08.2011.*
8. M.E.C.I., *Programe școlare pentru Istorie, clasele a V-a – a VIII-a*, aprobate prin O.M.E.C.I. nr. 5097/ 09.09.2009.
9. M.Ed.C., *Programa școlară pentru disciplina Istorie clasa a IX-a*, aprobată prin O.M.Ed.C. nr. 3458/ 09.03.2004.
10. M.Ed.C., *Programa școlară pentru disciplina Istorie clasa a X-a*, aprobată prin O.M.Ed.C. nr. 4598/ 31.08.2004.
11. M.Ed.C., *Programa școlară pentru disciplina Istorie – aprobată prin O.M.Ed.C. nr.5735/29.12.2005*
12. Meyer, Geneviève, *De ce și cum evaluăm*, Editura Polirom, Iași, 2000.
13. Nedelcu, Anca, Ciolan, Lucian (coord.), Coman, Sorin, *Școala așa cum este*, București, Vanemonde, 2010.
14. Nicolescu, Basarab, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, Editura Polirom, Iași, 1999.
15. Păcurari, O., Târcă, A., Sarivan, L., *Strategii didactice inovative*, CEDU 2000+, Editura Sigma, București, 2003.
16. Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza și elaborarea politicilor din domeniile educației și cercetării – *România educației, România cercetării*, București, 2007, pe www.presidency.ro.

AUTOR:

Prof. **Mihai Stamatescu**

Liceul Teoretic „Traian Lalescu“, Orșova

COORDONATORI:

Prof. **Lucia Copoeru**

Coordonator, componenta „A doua șansă“ –
învățământ secundar inferior,
Asociația „Centrul Step by Step pentru Educație și
Dezvoltare Profesională“, București

Liceul Teoretic „Gheorghe Șincai“, Cluj-Napoca

Prof. **Mihaela Tania Sandu**

Coordonator, componenta „A doua șansă“ –
învățământ secundar inferior,

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului